

**Міністерство освіти і науки України
Мукачівський державний університет
Факультет економіки, управління та інженерії
Кафедра економіки та фінансів**

ОСНОВИ ФІНАНСІВ

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ (ІНДИВІДУАЛЬНОЇ) РОБОТИ З
ДИСЦИПЛІНИ**

**для здобувачів
денної та заочної форми навчання**

спеціальності 051 «Економіка»

ОС «Молодший бакалавр»

Мукачево

2022

УДК 336.74:336.77(072) (075.8)

Розглянуто та рекомендовано до друку науково-методичною радою Мукачівського державного університету

протокол № від _____ 2022 р.

*Розглянуто та схвалено на засіданні кафедри економіки та фінансів
протокол № 16 від 27 травня 2022 р.*

Укладачі

Гладинець Н.Ю. - к.е.н., доцент кафедри економіки та фінансів МДУ;

Росола У.В. – к.е.н., ст.викладач кафедри економіки та фінансів МДУ

Рецензент

О 75

Основи фінансів: методичні рекомендації для забезпечення самостійної (індивідуальної) роботи з дисципліни для здобувачів денної і заочної форми навчання спеціальності 051 «Економіка» ОС «Молодший бакалавр» / Укладач Гладинець Н.Ю. - Мукачево: МДУ, 2022. - 27 с. (1,68 д.арк).

У методичних рекомендаціях структуровано зміст матеріалу з дисципліни «Основи фінансів» у відповідності до затвердженої програми, ознайомлення з яким дозволить здобувачам ефективно опанувати основний зміст дисципліни, готуватись до практичних занять при вивченні курсу, методичні рекомендації до забезпечення самостійної (індивідуальної) роботи здобувачів, перелік індивідуальних завдань та тематику рефератів, перелік питань, що виносяться на підсумковий контроль з дисципліни «Основи фінансів», список рекомендованої літератури. Для здобувачів спеціальності 051 «Економіка».

© МДУ, 2022

ЗМІСТ

Передмова	4
Програма дисципліни «Основи фінансів»	5
Вимоги до самостійної роботи здобувачів	7
Завдання для самостійної роботи здобувачів	8
Оцінювання самостійної роботи здобувачів	9
Орієнтовна тематика індивідуального навчально-дослідного завдання з дисципліни	12
Оцінювання індивідуальної роботи здобувачів	13
Термінологічний словник	14
Перелік питань, що виносяться на підсумковий контроль	23
Список рекомендованої літератури	27

ПЕРЕДМОВА

Теоретичний курс «Основи фінансів» - одна із спеціальних базових дисциплін підготовки молодших бакалаврів з економіки.

В умовах ринкових відносин фінанси використовуються державою як ефективний регулятор усіх сфер економічного життя суспільства. Практично всі економічні інструменти господарювання (ціноутворення, оплата праці, комерційні розрахунки, інвестиційна діяльність, кредитування, бухгалтерський облік тощо) пов'язані з фінансами. Тому дисципліна «Основи фінансів» має міжгалузевий характер. Вона вивчається здобувачами після ознайомлення із загальнотеоретичними економічними дисциплінами, такими як «Основи економічної теорії», «Історія економіки та економічної думки», «Економіка підприємства» та ін., що дає змогу закріпити вже набуті знання і поглибити професійну підготовку фахівців економічного профілю.

Засвоєння теоретичних засад фінансових відносин створює ту основу, на якій базується вивчення прикладних фінансових дисциплін, які розкривають конкретні питання організації фінансів у різних ланках фінансової системи.

Мета курсу - вивчення сукупності фінансових відносин, які виражають розподіл і перерозподіл вартості валового внутрішнього продукту на макро- і мікрорівнях.

Знання цих питань необхідні майбутньому спеціалісту, щоб об'єктивно оцінювати економічні процеси, які відбуваються в суспільстві, розуміти сутність і тенденції розвитку фінансових відносин та їх особливості у сфері державних фінансів і фінансів господарських одиниць, уміти розробляти й вирішувати актуальні питання теорії і практики розбудови фінансової політики держави.

Вивчення теоретичних основ фінансових відносин дає змогу досить швидко опанувати зміни, які відбуваються у фінансовій практиці.

Завдання курсу - дати правильне розуміння закономірностей у сфері фінансових відносин держави, суб'єктів підприємницької діяльності та населення і розкрити шляхи використання цих закономірностей у практиці фінансової роботи; показати можливі напрями впливу фінансів на суспільний прогрес і роль фінансів в економічній перебудові суспільства на шляху розвитку ринкових відносин; визначити сукупність заходів, що забезпечують використання фінансів як одного з дійових важелів економічної політики держави.

Програма курсу передбачає послідовне вивчення теоретичних основ функціонування фінансів в умовах ринку, принципів і конкретних форм організації фінансових відносин у різних сферах життєдіяльності суспільства, теоретичне обґрунтування практики функціонування фінансового механізму у процесі формування та використання централізованих і децентралізованих фондів фінансових ресурсів суспільного призначення.

ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ «ОСНОВИ ФІНАНСІВ»

Тема 1 Сутність фінансів їх функції і роль

Необхідність та суть фінансів. Функції фінансів. Централізовані та децентралізовані фінансові ресурси. Моделі фінансових відносин у суспільстві. Специфічні ознаки фінансів. Вихідні фінансові категорії. Взаємозв'язок фінансів з іншими економічними категоріями. Фінансові протиріччя. Способи їх збалансування. Характерні ознаки фінансів. Моделі фінансових відносин у суспільстві. Функції фінансів як виявлення найважливіших суттєвих ознак, властивостей, суспільного призначення фінансів.

Тема 2 Фінансова система

Поняття, структура та принципи побудови фінансової системи. Сфери і ланки фінансової системи, їх характеристика. Органи управління фінансами та їх функції. Поняття фінансової системи. Теоретичні основи побудови фінансової системи. Структура фінансової системи. Становлення та розвиток її в Україні. Сфери фінансів: фінанси підприємств, державні фінанси, міжнародні фінанси та фінансовий ринок. Ланки фінансових відносин. Внутрішня побудова фінансової системи України. Організаційна структура фінансової системи України: органи управління ; фінансові інститути; їх функції та повноваження. Правові та організаційні основи фінансової системи.

Тема 3 Фінансова політика і фінансовий механізм

Фінансова політика, її зміст і завдання. Фінансовий механізм і його складові елементи. Фінансова політика- складова частина економічної й соціальної політики держави. Взаємозв'язок фінансів і фінансової політики, її завдання. Стратегія й тактика фінансової політики. Фінансовий механізм як сукупність форм і методів організації фінансових відносин. Складові елементи фінансового механізму. Фінансове планування: суть, принципи, методи, завдання. Система фінансових планів, їх характеристика. Управління фінансами, об'єкти й суб'єкти управління. Фінансовий контроль. Його сутність та значення. Види, форми й методи фінансового контролю. Шляхи підвищення його дієвості.

Тема 4 Фінанси суб'єктів господарювання

Сутність фінансів господарських суб'єктів і принципи їх організації. Фінансові ресурси підприємства. сутність фінансів підприємств, їх функції та основи організації. Методи організації фінансової діяльності підприємств. Фінансові ресурси підприємств та джерела їх формування: амортизаційні відрахування, оборотні кошти, бюджетні асигнування, надходження з державних цільових фондів, надходження з централізованих фондів, кредити, прибуток.

Тема 5 Державні фінанси

Сутність і роль державних фінансів. Державні доходи та видатки. Поняття “державні фінанси” та їх роль у економічному житті держави. Склад державних фінансів України. . Об'єкти, суб'єкти, функції управління. Склад фондів, їх економічна природа і призначення. Порядок створення і використання фондів. Роль фондів в фінансовому забезпеченні економічних і соціальних програм. Деякі питання удосконалення системи позабюджетних фондів.

Тема 6 Податки і податкова система

Сутність, функції та класифікація податків. Характеристика елементів податку. Загальнодержавні й місцеві податки та збори. Принципи податкового законодавства. Права та обов'язки платників податків. Суть і функції податків. Класифікація податків, ознаки. Види податків. Прямі податки та непрямі податки. Податкова система: поняття, основи побудови. Принципи й методи оподаткування.

Тема 7 Бюджет і бюджетна система

Бюджет, його доходи і видатки. Бюджетна класифікація. Складові бюджету. Співвідношення загального і спеціального фондів бюджету. Дефіцит і профіцит бюджету. Бюджетний устрій та бюджетна система України. Бюджет як економічна та юридична категорії. Бюджетний устрій і бюджетна система. Поняття їх. Види бюджетів. Розподіл доходів і витрат між ланками бюджетної системи. Субсидії, субвенції, дотації. Їх значення в збалансуванні бюджетів різних рівнів. Бюджетний процес. Його поняття і основні елементи. Касове виконання дохідної та видаткової частини державного й місцевого бюджетів.

Тема 8 Місцеві фінанси

Сутність місцевих фінансів та причини їхнього виникнення. Функції місцевих фінансів та економічний механізм управління територіями. Склад і структура місцевих фінансів. Поняття місцевих фінансів, їх склад і роль у здійсненні політики зміцнення економічної самостійності адміністративно-територіальних формувань в умовах ринку. Місцеві бюджети, їх доходи та видатки. Загальнодержавні податки і збори, закріплені за місцевими бюджетами. Роль місцевих податків і зборів у формуванні доходів місцевих бюджетів. Види неподаткових надходжень у місцеві бюджети. Фінансування витрат місцевого самоврядування. Позабюджетні кошти й валютні фонди місцевих рад, їх значення у формуванні фінансових ресурсів регіону.

Тема 9 Страхування і страховий ринок

Необхідність та зміст страхування. Суб'єкти страхування. Організація та регулювання страхування. Особливості фінансових відносин у сфері страхування. Форми й методи страхового захисту. Система страхових фондів. Класифікація страхування за об'єктами та за ознакою ризику. Перестрахування. Страхові платежі як основне джерело доходів страховика. Витрати на виплату страхового відшкодування й страхових сум, відрахування в запасні й резервні фонди. Страховий ринок. Поняття страхового ринку та його організаційна структура. Учасники страхового ринку.

Тема 10 Міжнародні фінанси

Економічна сутність та призначення міжнародних фінансів. Місце і роль міжнародних фінансів у сучасній світогосподарській системі. Формування світових фінансових центрів. Міжнародні економічні організації як суб'єкти міжнародних фінансів. Міжнародні та регіональні економічні структури. Особливості функціонування фінансової системи ЄС. Міжнародні фінансові інституції. Суб'єкти та види зовнішньоекономічної діяльності. Правові норми регулювання її. Валютний курс. Конвертованість валюти Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Єдиний митний тариф. Принципи оподаткування суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

ВИМОГИ ДО САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ

Самостійна робота здобувача – це форма організації навчального процесу, при якій заплановані завдання виконуються здобувачом під методичним керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі. Самостійна робота здобувачів є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Метою СРС є сприяння у формуванні навичок самостійного мислення здобувача, що є необхідною професійною вимогою до молодого спеціаліста в будь якій галузі. Вміння мислити самостійно під час навчання означає вміти систематизувати, планувати та контролювати і регулювати свою діяльність без допомоги викладача.

В результаті виконання самостійної роботи здобувач: засвоює певні знання, уміння, навички; закріплює та систематизує набуті знання; може застосовувати отримані знання для розв'язання практичних задач та їх виконання; виявляє прогалини у системі знань з предмету, що вивчається. Самостійна робота здобувача може виконуватися у бібліотеці, комп'ютерному класі, або в домашніх умовах, з використанням ресурсів Інтернету та фахової літератури. Виконання певних завдань самостійної роботи (аналіз статистичних даних) слід проводити з використанням можливостей програмного продукту MS Excel. Для презентації матеріалу, самостійно-опрацьованого здобувачом, рекомендується використовувати можливості програмного продукту MS Power Point.

Самостійна робота здобувачів включає:

- опрацювання теоретичних основ прослуханого матеріалу;
- вивчення окремих тем і питань, що передбачені для самостійного вивчення;
- підготовка до виступу на семінарському занятті;
- підготовка конспекту навчальних та наукових текстів;
- вирішення і письмове оформлення задач, тестів, інших робіт;
- виконання індивідуальних завдань;
- підготовка до проведення контрольних заходів тощо.

При виконанні самостійної роботи необхідно дотримуватись таких вимог:

- а) кожен розділ самостійної роботи повинен бути виконаний і представлений на перевірку у встановлений навчальним графіком термін;
- б) завдання самостійної роботи необхідно виконувати у запропонованому порядку;
- в) виклад матеріалу повинен бути послідовним та систематизованим;
- г) обсяг окремо розглянутого теоретичного питання повинен дорівнювати 1-2 сторінкам тексту;
- д) при виконанні СРС обов'язковим є посилання на джерела інформації.

Самостійна робота здобувачів полягає у вивченні та опрацюванні основної і додаткової літератури, законодавчих та нормативних документів, виконанні практичних завдань. Результати самостійно проведеного дослідження здобувачами оформляються у вигляді власного конспекту лекцій із запропонованих тем. Теми та питання обговорюються в ході проведення захисту самостійної роботи здобувачів. Самостійна робота над науковою літературою має сприяти розвитку аналітичних здібностей здобувачів та оптимізувати світоглядну компетентність майбутніх фахівців.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ

Форми самостійної роботи здобувачів, які застосовуються при вивченні дисципліни «Основи фінансів»:

1. Вивчення джерельної бази, аналітичне дослідження запропонованої літератури та самостійний пошук інших джерел.

Конспектування проводиться в процесі вивчення тем. Результат – конспект першоджерел (10-15 сторінок).

Форма контролю: перевірка конспекту, співбесіда

Завдання для самостійної роботи здобувачів над темами:

1. Прочитайте теоретичний мінімум по кожній темі.
2. Дайте відповідь на поставлені питання за темами. Відповіді запишіть у зошит для самостійної роботи.
3. Заповніть термінологічний словник та дайте визначення основним термінам по даним темам.

План самостійної роботи здобувачів з дисципліни “Основи фінансів”

№ п/п	Зміст самостійної роботи, завдання для опрацювання і виконання здобувачами
1.	До теми 1 «Сутність фінансів їх функції і роль»: Прочитати рекомендовану літературу: [3, С.9-30; 4, С.9-29] Зробити аналітичну обробку прочитаного тексту (анотування, рецензування, реферування тощо). У письмовому вигляді сформулювати власну точку зору стосовно опрацьованого матеріалу, використовуючи порівняння, зіставлення, узагальнення, зробити висновки.
2.	До теми 2 «Фінансова система»: Прочитати рекомендовану літературу: [3, С.31-98; 4, С.30-64] Зробити аналітичну обробку прочитаного тексту (анотування, рецензування, реферування тощо). У письмовому вигляді сформулювати власну точку зору стосовно опрацьованого матеріалу, використовуючи порівняння, зіставлення, узагальнення, зробити висновки.
3.	До теми 3 «Фінансова політика і фінансовий механізм»: Прочитати рекомендовану літературу: [3, С.99-144; 4, С.65-100] Зробити аналітичну обробку прочитаного тексту (анотування, рецензування, реферування тощо). У письмовому вигляді сформулювати власну точку зору стосовно опрацьованого матеріалу, використовуючи порівняння, зіставлення, узагальнення, зробити висновки.
4.	До теми 4 «Фінанси суб'єктів господарювання»: Прочитати рекомендовану літературу: [3, С.145-163; 4, С.101-159] Зробити аналітичну обробку прочитаного тексту (анотування, рецензування, реферування тощо). У письмовому вигляді сформулювати власну точку зору стосовно опрацьованого матеріалу, використовуючи порівняння, зіставлення, узагальнення, зробити висновки.
5.	До теми 5 «Державні фінанси»: Прочитати рекомендовану літературу: [3, С.164-203] Зробити аналітичну обробку прочитаного тексту (анотування, рецензування, реферування

	тощо). У письмовому вигляді сформулювати власну точку зору стосовно опрацьованого матеріалу, використовуючи порівняння, зіставлення, узагальнення, зробити висновки.
6.	До теми 6 «Податки і податкова система»: Прочитати рекомендовану літературу: [3, С.204-317; 4, С.160-154] Зробити аналітичну обробку прочитаного тексту (анотування, рецензування, реферування тощо). У письмовому вигляді сформулювати власну точку зору стосовно опрацьованого матеріалу, використовуючи порівняння, зіставлення, узагальнення, зробити висновки.
7	До теми 7 «Бюджет і бюджетна система»: Прочитати рекомендовану літературу: [3, С.318-352; 4, С.255-365] Зробити аналітичну обробку прочитаного тексту (анотування, рецензування, реферування тощо). У письмовому вигляді сформулювати власну точку зору стосовно опрацьованого матеріалу, використовуючи порівняння, зіставлення, узагальнення, зробити висновки.
8	До теми 8 «Місцеві фінанси»: Прочитати рекомендовану літературу: [3, С.353-381; 4, С.366-393] Зробити аналітичну обробку прочитаного тексту (анотування, рецензування, реферування тощо). У письмовому вигляді сформулювати власну точку зору стосовно опрацьованого матеріалу, використовуючи порівняння, зіставлення, узагальнення, зробити висновки.
9	До теми 9 «Страховання і страховий ринок»: Прочитати рекомендовану літературу: [3, С.382-469; 4, С.457-476] Зробити аналітичну обробку прочитаного тексту (анотування, рецензування, реферування тощо). У письмовому вигляді сформулювати власну точку зору стосовно опрацьованого матеріалу, використовуючи порівняння, зіставлення, узагальнення, зробити висновки.
10	До теми 10 «Міжнародні фінанси»: Прочитати рекомендовану літературу: [3, С.204-317; 4, С.160-154] Зробити аналітичну обробку прочитаного тексту (анотування, рецензування, реферування тощо). У письмовому вигляді сформулювати власну точку зору стосовно опрацьованого матеріалу, використовуючи порівняння, зіставлення, узагальнення, зробити висновки.

ОЦІНЮВАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ

Самостійна робота здобувачів оцінюється наступним чином:

- оцінка “відмінно” – здобувач повно і всебічно розкриває питання теми, винесені на самостійне опрацювання, вільно оперує поняттями і термінологією, демонструє глибокі знання джерел, має власну точку зору стосовно відповідної теми і може аргументовано її доводити;
- оцінка “добре” – загалом рівень знань здобувачів відповідає викладеному вище, але мають місце деякі упущення при виконанні завдань, винесених на самостійне опрацювання, обґрунтування неточні, не підтверджуються достатньо обґрунтованими доказами;
- оцінка “задовільно” – здобувач розкрив питання, винесені на самостійне опрацювання, в загальних рисах, розуміє їх суть, намагається робити висновки, але при цьому припускається грубих помилок, матеріал викладає нелогічно і не самостійно;
- оцінка “незадовільно” – здобувач не в змозі дати відповідь на поставлене запитання або відповідь неправильна, здобувач не розуміє суті питання, не може зробити висновки.

2. Виконання індивідуального навчально-дослідного завдання

Форма контролю: перевірка завдання, захист завдання.

Методичні рекомендації та вимоги до виконання індивідуального навчально-дослідного завдання (навчального проекту)

Важливою формою самостійної роботи здобувачів в кредитно-модульній системі організації навчального процесу є виконання індивідуального навчально-дослідного завдання у вигляді *реферативного дослідження* або *есе* на відповідну тему.

1. ІНДЗ у вигляді реферативного дослідження.

При виконанні індивідуального навчально-дослідного завдання слід дотримуватись наступних вимог:

Тема ІНДЗ обирається здобувачом самостійно за погодженням з викладачем. Як правило, тема повинна висвітлювати важливі економічні, методологічні, світоглядні проблеми тощо.

Робота має містити такі складові частини:

План, який розкриває зміст роботи із позначенням сторінок та має містити структурні елементи:

- вступ (обґрунтування актуальності обраної теми);
- основну частину;
- висновки;
- список використаних літературних джерел (за вимогами наукового оформлення).

Обсяг роботи має бути в межах 10-16 сторінок комп'ютерного набору або рукописом в залежності від мети дослідження, без списку літератури та додатків.

Усі розділи і підрозділи, що є у плані, повинні бути виділені в тексті заголовками та підзаголовками.

Текст розміщується на аркуші, обмеженому берегами: 20 мм.

Текст у комп'ютерному варіанті виконується шрифтом - Times New Roman, розміром -14, міжрядковий інтервал - 1,5.

Порядковий номер проставляється праворуч у верхньому куті сторінки. Першою сторінкою вважається титульний аркуш, на ньому порядковий номер не ставиться. Він проставляється на наступній сторінці і далі за порядком.

Розділи або глави нумеруються арабськими цифрами, а підрозділи або параграфи - цифрою розділу і підрозділу через крапку. Наприклад, якщо розділ буде другим, то він позначається: Розділ 2: ... (далі йде назва розділу), а відповідно перший підрозділ цього розділу: 2.1... (далі йде назва підрозділу) і так далі за порядком до наступного розділу.

Вступ - найважливіший змістовний елемент роботи. Форма його - довільна, але в ньому повинні обов'язково знайти відображення такі питання: обґрунтування вибору теми, оцінка її з точки зору актуальності та важливості, визначення її місця в існуючій науковій проблематиці, оцінка ступеню і характеру розробки теми, зміст наукової проблематики, яку автор вбачає в цій темі, формулювання мети і завдань дослідження.

Основний зміст теми повинен являти собою самостійно виконане дослідження по проблемі, заявленої в назві ІНДЗ, узагальнення існуючої наукової літератури, або

методологічну розробку проблеми з вказівкою на її застосування у сфері наукових інтересів автора ІНДЗ.

У висновку – повинне даватися коротке резюме того, що викладено в основній частині роботи; висновки, які зроблені з цього викладу, або посилання на методологічне і світоглядне застосування викладеного в ІНДЗ матеріалу.

Список літератури має назву «ЛІТЕРАТУРА», повинен містити бібліографічний опис джерел, використаних здобувачом під час роботи над темою. Укладаючи його, необхідно додержуватись вимог державного стандарту. Кожен бібліографічний запис треба починати з нового рядка, літературу слід розташовувати в алфавітному порядку авторів та назв творів. Бібліографічні записи повинні мати порядкову нумерацію. Посилання на літературу робляться в тексті з позначенням їх порядкового номера в списку і сторінок через кому в прямокутних дужках. Наприклад: [6, 123], або на декілька підряд сторінок [7, 34-37]. Якщо посилання робиться на ціле джерело без зазначення конкретних сторінок, то вказується лише порядковий номер у списку в прямокутних дужках. Наприклад: [10]. Якщо на декілька джерел, то цифри номеру йдуть через крапку з комою. Наприклад: [10; 15] або [7;10;12].

2. ІНДЗ у вигляді есе.

Ессе — це короткий прозовий твір (не менше 10 сторінок), де автор викладає свою думку з конкретного питання, яке відображене в темі, зважуючи всі аргументи „за” і „проти”. В тексті можна використовувати цитати з письмових творів і думки інших авторів, але з чітким зазначенням їх прізвищ і джерел звідки взята цитата (думка) у виносці, і вони не можуть становити більше однієї третини тексту. На окремій сторінці слід зазначити список джерел (підручники, спеціальна література, Інтернет-джерела, виступи або промови), які використовувались під час написання есе.

Головна вимога до есе – це оригінальність викладу власних думок з приводу певної наукової проблеми, зв'язок її з проблемами сучасної економіки, використання практичного досвіду. Оцінка дотримання вимог фіксується у балах.

Здобувач хоча і обирає форму, у якій він буде виконувати своє навчально-дослідне завдання, зобов'язаний погодити її з викладачем. Окрім того індивідуальне навчально-дослідне завдання виконується протягом навчального курсу, і викладач може призначити захист проведеної здобувачом роботи.

ОРІЄНТОВНА ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНОГО НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНОГО ЗАВДАННЯ

1. Фінансові ресурси як матеріальні носії фінансових відносин.
2. Українська фінансова школа.
3. Підвищення ролі фінансів в умовах переходу до ринкових відносин.
4. Вплив фінансової політики на розвиток фінансових відносин.
5. Проблеми фінансової безпеки в Україні та шляхи їх подолання.
6. Управління фінансами: сутність, завдання та організаційна структура.
7. Організаційні засади державних фінансів на сучасному етапі.
8. Сутність фінансової кризи та шляхи її подолання в Україні.
9. Проблеми приватизації в Україні та їх вирішення в контексті світового досвіду.
10. Вплив галузевої специфіки та форм власності на особливості організації фінансів підприємницьких структур.
11. Становлення та розвиток податкової системи України.
12. Сучасні проблеми системи оподаткування України.
13. Значення нового Податкового кодексу для розвитку держави
14. Становлення та розвиток бюджетної системи України.
15. Бюджет в економічній системі держави та його вплив на соціальні процеси в державі.
16. Історичні аспекти становлення та розвитку бюджетної системи України.
17. Пріоритетні напрямки залучення зовнішніх та внутрішніх позик.
18. Альтернативні джерела погашення державного боргу України.
19. Аналіз економічних наслідків зовнішнього запозичення України.
20. Основні проблеми функціонування інституту місцевого самоврядування та місцевих фінансів в Європі.
21. Проблеми формування фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування на сучасному етапі.
22. Основні шляхи та напрямки реформування системи пенсійного забезпечення в Україні.
23. Роль страхування у фінансовій системі України.
24. Місце страхового ринку в фінансово-інвестиційній діяльності України.
25. Становлення та розвиток ринку цінних паперів в Україні.
26. Значення фінансового посередництва на фінансовому ринку.
27. Вплив міжнародних фінансових організацій на фінансову систему України.
28. Завдання України у зовнішньоекономічній політиці.

ОЦІНЮВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ

Індивідуальна робота здобувачів оцінюється наступним чином:

Оцінка “5” виставляється за умови, що тему доповіді повністю розкрито; здобувач показує глибокі знання використаної основної і додаткової літератури; висловлює своє ставлення до різних точок зору з даної проблеми; викладає матеріал логічно грамотно, послідовно і самостійно.

Оцінка “4” виставляється за умов, викладених у п. а. але разом із тим здобувач при викладенні матеріалу допускає неточності і робить помилки; має місце недостатня аргументованість при викладанні матеріалу.

Оцінка “3” виставляється у випадку, коли тему доповіді в основному розкрито, здобувач оволодів суттю питання, показує знання використаної літератури, намагається аналізувати факти і події, робити висновки, але при цьому допускає грубі помилки і не може самостійно викласти матеріал.

Оцінка “2” виставляється за умови, коли тему доповіді не розкрито, здобувач не розуміє основної суті питання, не може зробити висновки і узагальнення.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Акцизний податок – непрямий податок на окремі товари, визначені законом як підакцизні, який включають до ціни таких товарів. Сплачують його виробники та імпортери підакцизних товарів.

Акціонерне товариство – господарське товариство, що має статутний капітал, поділений на визначену кількість акцій рівного номіналу, і відповідає за зобов'язаннями тільки майном товариства, а його акціонери несуть відповідальність лише в межах власних акцій.

Акція – цінний папір без визначеного терміну обігу, що засвідчує пайову участь у статутному капіталі акціонерного товариства, дає право на участь в управлінні товариством, отримання частини прибутку у вигляді дивіденду, участь у розподілі майна при ліквідації товариства. Акції бувають прості та привілейовані.

Багатство національне – сукупність матеріальних благ, створених і нагромаджених суспільством за весь час його функціонування, а також природних ресурсів, залучених до господарського обороту.

Баланс фінансових ресурсів і витрат держави – комплексний документ-прогноз, що висвітлює обсяг надходжень фінансових ресурсів і їх використання в усіх секторах економіки держави; є частиною прогнозу економічного і соціального розвитку держави, де розкриваються можливості фінансового забезпечення темпів і пропорцій розвитку економіки держави у прогнозованому періоді та пропорції розподілу її ВВП.

Бюджет держави – економічна категорія, яка відображає сукупність грошових відносин, пов'язаних з розподілом та перерозподілом ВВП і національного багатства, з метою формування та використання основного централізованого фонду коштів, призначеного для забезпечення виконання державою її функцій.

Бюджетна дотація – сума коштів, що виділяється з державного бюджету підприємствам, у яких витрати на виробництво і реалізацію продукції не покриваються отриманими доходами, а також на підтримання відносно низьких роздрібних цін на окремі товари для населення.

Бюджетна політика – діяльність держави у галузі формування і використання бюджетних коштів, спрямованих на забезпечення соціальних гарантій, стабільності економіки, зростання ВВП.

Бюджетна система України – це сукупність усіх бюджетів (державного та місцевих), побудована з урахуваннями економічних відносин, державного та адміністративно-територіального устроїв і врегульована нормами права.

Бюджетна субвенція – цільова субсидія з бюджету вищого рівня бюджету нижчого рівня на умовах пайової участі цих бюджетів у фінансуванні встановлених видатків, об'єктів, програм, заходів.

Бюджетний дефіцит – фінансовий результат за бюджетними операціями у розмірі перевищення видатків бюджету над його доходами.

Бюджетний період – час, упродовж якого є чинним затверджений бюджет. Переважно відповідає календарному року, хоча в окремих випадках може тривати декілька років та не співпадати з бюджетним роком.

Бюджетний процес – регламентована нормами права діяльність щодо порядку складання, розгляду та затвердження, виконання бюджету, складання звіту про виконання бюджету та його затвердження.

Валовий внутрішній продукт – макроекономічний показник новоствореної вартості у суспільстві, відображає сукупну вартість кінцевих продуктів і послуг, вироблених у певній країні за певний проміжок часу.

Валюта – це грошова одиниця країни (американський долар, японська єна, українська гривня); іноземна валюта, тобто грошові знаки іноземних країн, а також кредитні і платіжні засоби, які виражені в іноземних грошових одиницях і використовуються у міжнародних грошових розрахунках; міжнародна (в тому числі регіональна) грошова розрахункова одиниця і платіжний засіб.

Валютний курс – співвідношення, за яким одна валюта обмінюється на іншу, тобто ціна грошової одиниці однієї країни виражена в грошовій одиниці іншої країни.

Валютний ринок – система фінансово-економічних відносин, пов'язаних зі здійсненням операцій купівлі-продажу іноземних валют і платіжних документів, вартість яких виражена в іноземній валюті. Валютні ринки поділяються на місцеві, регіональні та міжнародні.

Вексель – цінний папір, що засвідчує безумовне грошове зобов'язання боржника (векселедавця) сплатити у певний термін зазначену суму грошей власнику векселя (векселедержателю). Векселі бувають прості і переказні.

Видатки бюджету – це кошти, що спрямовуються на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом, за винятком коштів на погашення основної суми боргу та повернення надмірно сплачених до бюджету сум.

Виконання бюджету – забезпечення своєчасного і повного надходження запланованих доходів, а також повного і безперервного фінансування передбачених бюджетом видатків.

Вторинний фінансовий розподіл – завершальний етап фінансового перерозподілу в частині формування доходів фізичних осіб, зайнятих у бюджетній сфері. У результаті вторинного розподілу формуються доходи в галузях невиробничої сфери: освіти, науки, охорони здоров'я, правоохоронної системи, оборони та ін.

Грошові доходи домогосподарства – сукупність грошових та натуральних (у грошовій оцінці) надходжень, одержаних членами домогосподарства у вигляді: заробітної плати; доходів від підприємницької діяльності; доходів від власності, отриманих у вигляді відсотків, дивідендів, цінних паперів; доходів від продажу майна; пенсій, стипендій, соціальних допомог; грошових допомог від інших осіб та ін.

Грошово-кредитна політика – комплекс дій і заходів держави у сфері грошового та кредитного ринків (емісійна, цінова, валютна, кредитна політика).

Державне пенсійне страхування – вид державного соціального страхування, здійснюваного за кошт обов'язкових страхових внесків працедавців і працівників з метою забезпечення громадян трудовими пенсіями по старості, по інвалідності, на випадок втрати годувальників і за вислугу років.

Державне соціальне страхування – гарантована державою система матеріального забезпечення громадян у старості, у разі хвороби, безробіття, втрати працездатності чи годувальника, а також система інших заходів, спрямованих на матеріальне, культурно-побутове та оздоровчо-профілактичне обслуговування.

Державний борг – це загальна сума заборгованості держави, яка складається з усіх випущених і непогашених боргових її зобов'язань, включаючи боргові зобов'язання держави, що вступають у дію в результаті виданих гарантій за кредитами, або зобов'язань, що виникають на підставі законодавства або договору. Державний борг поділяється на поточний і капітальний, внутрішній і зовнішній.

Державний бюджет – головний централізований фонд грошових ресурсів держави і головний інструмент перерозподілу національного доходу. Державний бюджет є системою бюджетних відносин з приводу формування і використання державних фінансових ресурсів для виконання державою властивих їй функцій.

Державний кредит – сукупність економічних відносин, при яких держава виступає позичальником, а кредиторами – юридичні й фізичні особи вказаної та інших країн, уряди інших країн, міжнародні організації та фінансові інститути.

Державний цільовий фонд – форма перерозподілу і використання фінансових ресурсів, залучених державою для фінансування певних потреб і видатків держави, які мають особливе значення для економічного і соціального розвитку держави.

Державні видатки – грошові відносини, що складаються при використанні централізованих і децентралізованих фондів грошових ресурсів держави з метою фінансування витрат розширеного відтворення, задоволення інших суспільних потреб.

Державні фінанси – розгалужена система фінансових відносин між державою, юридичними та фізичними особами з приводу формування і використання фінансових ресурсів і доходів держави, а також щодо управління та розпорядження державною власністю.

Державні цінні папери – боргові зобов'язання, емітовані державою. Випускаються у формі державних облігацій та казначейських зобов'язань.

Деривативи (похідні фінансові інструменти) – це така група фінансових інструментів, механізм випуску та обігу яких пов'язаний з купівлею-продажем інших фінансових чи матеріальних активів (ф'ючерсні, форвардні, опціонні угоди, свопи).

Дотація вирівнювання – це безвідплатна, безповоротна допомога з бюджету вищого рівня бюджету нижчого на вирівнювання його дохідної спроможності чи на покриття його дефіциту.

Доходи бюджету – об'єктивне економічне явище, пов'язане із сукупністю економічних відносин з приводу розподілу та перерозподілу ВВП з метою формування основного централізованого фонду грошових ресурсів держави.

Доходи від операцій з капіталом – доходи бюджету у вигляді надходжень від продажу основного капіталу, державних запасів товарів, землі та нематеріальних активів.

Загальнодержавні податки – податки, встановлені органами законодавчої влади і є обов'язковими для стягування за єдиними ставками на всій території країни.

Збір (плата, внесок) – обов'язковий платіж до відповідного бюджету, що стягується з платників зборів (плати, внесків) з умовою отримання ними спеціальної вигоди, у тому числі, внаслідок вчинення на користь таких осіб державними органами, органами місцевого самоврядування, іншими уповноваженими органами та особами юридично значимих дій.

Зведений бюджет України – сукупність усіх бюджетів, що входять до складу бюджетної системи України.

Зовнішній борг – зобов'язання, які виникають перед іноземними кредиторами (нерезидентами).

Інвестиційна політика – створення привабливого інвестиційного клімату для поживлення ділової активності, нарощування обсягів інвестицій в економіку.

Казначейське зобов'язання – борговий цінний папір, що розміщується на добровільних засадах серед населення; засвідчує внесення його власником коштів до бюджету і дає право на одержання фіксованого доходу.

Капітальний борг – загальна сума заборгованості та відсотків, що мають бути сплачені за позиками в поточному і в наступних роках.

Комерційний розрахунок – метод фінансової діяльності суб'єкта господарювання, що ґрунтується на принципах повної господарської та юридичної відокремленості, самоокупності, прибутковості, самофінансування, фінансової відповідальності.

Кошторисне фінансування – виділення державою бюджетних коштів відповідно до затверджених бюджетів та бюджетних розписів бюджетним установам на цілі, передбачені їхніми кошторисами.

Кредитна спілка – неприбуткова організація, заснована фізичними особами, професійними спілками, їх об'єднаннями на кооперативних засадах з метою задоволення потреб їх членів у взаємному кредитуванні та наданні фінансових послуг завдяки об'єднаним грошовим внескам членів кредитної спілки.

Майнове страхування – галузь страхування, де об'єктом страхування виступає рухоме чи нерухоме майно юридичних чи фізичних осіб.

Механізм фінансового менеджменту – система основних елементів, що регулюють процес розробки і реалізації управлінських рішень в сфері фінансової діяльності.

Митна політика – політика, покликана захищати інтереси держави у сфері скорочення чи розширення експорту та імпорту, застосовуючи систему митних платежів або певний митний режим. Митна політика може бути у формі протекціонізму або політики вільної торгівлі.

Міжбюджетні трансферти – це кошти, які безоплатно і безповоротно надаються з одного бюджету до іншого. Формами міжбюджетних трансфертів в Україні є дотації вирівнювання та субвенції.

Міжнародна організація – це об'єднання суверенних держав, створене на основі міжнародного договору і статуту для виконання певних функцій, що має систему діючих органів, володіє міжнародною правосуб'єктністю і засноване відповідно до міжнародного права. Міжнародними організаціями є ООН, ЄС, Рада Європи.

Міжнародна фінансова інституція – це інститут багатосторонніх фінансових міжнародних відносин, що у своїй діяльності виходить за межі окремої країни і має постійну структуру органів наднаціонального регулювання. До складу міжнародних фінансових інституцій належать: глобальні та регіональні інституції.

Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР) – фінансово-кредитна установа з групи Світового Банку, спеціалізується на наданні довготермінових кредитів державним програмам урядів і центральних банків країн-членів.

Міжнародний валютний ринок – це система економічних відносин, пов'язаних з операціями купівлі-продажу іноземних валют, платіжних документів та розміщення тимчасово вільних валютних коштів.

Міжнародний валютний фонд (МВФ) – це наднаціональна валютно-кредитна організація, представницька установа Організації Об'єднаних Націй з 1947 р. Сприяє стабілізації національних валют країн-членів фонду, підтриманню рівноваги платіжних балансів та покриттю їх дефіциту, наданню консультативної допомоги із фінансових та валютних питань.

Міжнародні фінанси – це сукупність економічних відносин, опосередкованих рухом валютно-фінансових потоків, що виникають у зв'язку з перерозподілом фінансових ресурсів і капіталу у системі світового господарства.

Міжнародний фінансовий ринок – це система економічних відносин, що забезпечує акумуляцію та перерозподіл міжнародних фінансових потоків, рух грошово-кредитних ресурсів між країнами, регіонами, галузями та окремими суб'єктами бізнесу.

Міністерство фінансів України – центральний орган виконавчої влади у складі Кабінету міністрів України, який реалізує державну фінансову політику та здійснює загальне керівництво у сфері державних фінансів.

Місцеві бюджети – централізовані фонди фінансових ресурсів, які мобілізуються і використовуються на відповідній території. До складу місцевих бюджетів України належать: Бюджет Автономної республіки Крим, міст Києва і Севастополя, обласні, районні, міські, районів у містах, сільські та селищні.

Місцеві податки і збори – обов'язкові платежі юридичних і фізичних осіб до місцевих бюджетів, встановлення і стягування яких регулюється місцевими органами влади в межах наданої їм компетенції.

Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку України – державний колегіальний орган, який забезпечує реалізацію єдиної державної політики щодо цінних паперів і функціонування фондового ринку в Україні.

Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг України – державний колегіальний орган, який здійснює формування та забезпечення реалізації політики державного регулювання у сфері ринків фінансових послуг (крім ринку банківських послуг, ринків цінних паперів та похідних цінних паперів).

Національний дохід – частина валового внутрішнього продукту, яка залишається після відрахування з нього фонду заміщення спожитих засобів.

Недержавний пенсійний фонд – це фінансова установа, яка має статус неприбуткової організації, функціонує та провадить діяльність виключно з метою накопичення пенсійних внесків на користь учасників пенсійного фонду з подальшим управлінням пенсійними активами, а також здійснює пенсійні виплати учасникам.

Неприбуткова діяльність – метод фінансової діяльності суб'єктів господарювання, що ґрунтується на принципах господарської та юридичної відповідальності, самоокупності, фінансової відповідальності. Передбачає фінансування поточної діяльності завдяки власним коштам, спонсорським та іншим надходженням.

Непрямі податки – обов'язкові платежі до бюджету, що сплачуються платниками опосередковано через цінові механізми, причому сума податку включається до ціни товару.

Об'єкт оподаткування – предмет чи процес, що підлягає оподаткуванню. Може бути майно, товари, дохід (прибуток) або його частина, обороти з реалізації товарів (робіт, послуг), операції з постачання товарів (робіт, послуг) та інші об'єкти.

Облігація – це борговий цінний папір, що засвідчує внесення її власником коштів і підтверджує зобов'язання відшкодувати йому номінальну вартість цього цінного паперу у передбачений термін з виплатою фіксованого відсотка. Облігації можуть випускатися державою, місцевими органами влади, підприємствами.

Оперативне фінансове управління – втручання у розподільчі процеси з метою ліквідації диспропорцій, подолання недоліків, забезпечення своєчасного перерозподілу коштів для досягнення запланованих результатів.

Особисте страхування – галузь страхування, яка передбачає захист інтересів, пов'язаних з життям, здоров'ям, працездатністю та додатковою пенсією страхувальника або застрахованої особи.

Пенсійний фонд – спеціалізована фінансова установа, що займається мобілізацією та використанням коштів пенсійного призначення.

Первинний розподіл – розподіл вартості ВВП та формування первинних доходів суб'єктів, задіяних у його створенні. Первинними доходами є: заробітна плата найманих працівників; прибуток суб'єктів господарювання (фізичних та юридичних осіб); надходження від державних послуг, ресурсів, угідь, непрямі податки.

Податкова політика – діяльність держави у сфері встановлення, правового регламентування та організації стягування податків і податкових платежів у централізовані грошові фонди держави.

Податкова система – сукупність встановлених у країні податків і зборів (обов'язкових платежів) до бюджетів та до державних цільових фондів, механізмів і способів їх розрахунку й сплати, а також суб'єктів податкової роботи, які забезпечують їх адміністрування і надходження до відповідних фондів.

Податкова ставка – законодавчо встановлений розмір податку на одиницю виміру бази оподаткування. Ставки можуть бути тверді або відсоткові, а також пропорційні, прогресивні та регресивні.

Податкові надходження – доходи бюджету, передбачені податковим законодавством України, до яких належать загальнодержавні та місцеві податки і збори.

Податок – обов'язковий, безумовний платіж до відповідного бюджету, що стягується з платників податку відповідно до Податкового Кодексу України.

Податок на додану вартість – частина новоствореної вартості, що сплачуються до державного бюджету на кожному етапі реалізації продукції і товарів, виконання робіт, надання послуг.

Податок на доходи фізичних осіб – основний прямиий податок на доходи громадян. Об'єктом оподаткування є загальний місячний оподатковуваний дохід, чистий річний оподатковуваний дохід, доходи з джерел їх походження в Україні та з-за кордону.

Податок на прибуток підприємств – прямиий податок, який сплачують підприємства з прибутку, одержаного від реалізації продукції, основних фондів, нематеріальних активів, цінних паперів, валютних цінностей.

Позабюджетні фонди – це кошти держави, що мають цільове призначення і не належать до державного бюджету, перебувають у розпорядженні центральних і місцевих органів влади і є складовою фінансових ресурсів загальнодержавного та місцевого рівня.

Прибуток – сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати.

Профіцит бюджету – перевищення доходів бюджету над видатками.

Прямі податки – обов'язкові платежі до бюджету, які сплачуються платниками безпосередньо до бюджету держави залежно від розміру об'єкта оподаткування.

Реструктуризація боргу – угода кредитора з позичальником про нову схему погашення позик.

Ринок цінних паперів (фондовий ринок) – це система економічних і правових відносин, пов'язаних із випуском та обігом цінних паперів.

Розпорядники бюджетних коштів – керівники бюджетних установ, уповноважені на отримання бюджетних асигнувань, взяття бюджетних зобов'язань та здійснення видатків бюджету. Розпорядників поділяють на головних розпорядників та розпорядників нижчого рівня (другого, третього ступенів).

Самоокупність – один із принципів комерційної діяльності суб'єктів господарювання, що передбачає фінансування поточних витрат завдяки власним доходам.

Самофінансування – принцип комерційного розрахунку, за якого всі витрати як на просте, так і на розширене відтворення суб'єкта господарювання забезпечуються ним із власних джерел, без залучення коштів.

Світовий банк – міжнародний інвестиційний інститут, заснований одночасно із МВФ у м. Бреттон-Вудс (США). Основним видом діяльності Світового банку є довготермінова кредитна діяльність, яка пов'язана з фінансуванням об'єктів виробничого призначення.

Страхова премія (внесок, платіж) – внесок, сума, що сплачується страхувальником страховику.

Страховий захист – сукупність економічних відносин, пов'язаних із попередженням, подоланням або зменшенням негативного впливу несприятливих подій (ризиків) і відшкодуванням їх наслідків з метою забезпечення безперервного і безперебійного суспільного виробництва, фінансової стабільності в державі, сталого економічного розвитку і загального добробуту.

Страховий ринок – це особливе соціально-економічне середовище, сфера економічних відносин, де об'єктом купівлі-продажу є страховий захист (страхова послуга), формується попит і пропозиція на них, а також інфраструктура і конкуренція.

Страховий фонд суспільства – це сукупність централізованих та децентралізованих фінансових резервів, які формуються завдяки частині валового внутрішнього продукту (ВВП).

Страховик – страхова компанія, яка діє на підставі відповідної ліцензії і бере на себе зобов'язання щодо створення колективного страхового фонду і виплати з нього страхового відшкодування.

Страхувальник – юридична особа або дієздатний громадянин, які уклали із страховиками договори страхування або є страхувальниками згідно із законодавством України.

Страхування – відносини щодо формування і використання колективних страхових фондів коштом страхових внесків; розглядається як один із способів відшкодування завдяки резервам збитків юридичних і фізичних осіб, спричинених несприятливими обставинами.

Субвенція – це форма грошової допомоги місцевим бюджетам з державного, призначена на певну мету в порядку, визначеному органом, що її надав.

Фінанси – об'єктивна економічна категорія, що відображає економічні (грошові) відносини, які виникають у процесі відтворення, розподілу (перерозподілу) та використання ВВП і національного доходу та пов'язані з формуванням і використанням грошових доходів, централізованих і децентралізованих фондів грошових ресурсів.

Фінанси підприємства – це система економічних відносин із приводу утворення і використання грошових доходів і нагромаджень підприємств у процесі розподілу

сукупного суспільного продукту (ССП) і національного доходу (НД), створених на рівні підприємства.

Фінансова дисципліна – це зобов'язання підприємств і посадових осіб додержуватися режиму економії при використанні матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, норм і нормативів витрат, затверджених фінансовим планом, виконання зобов'язань перед бюджетом, банками, постачальниками, споживачами й іншими контрагентами.

Фінансова допомога – безповоротна фінансова допомога або поворотна фінансова допомога.

Фінансова інвестиція – господарська операція, яка передбачає придбання корпоративних прав, цінних паперів, деривативів та інших фінансових інструментів.

Фінансова політика – це сукупність державних заходів щодо мобілізації фінансових ресурсів, їхнього розподілу й використання для здійснення державою своїх специфічних функцій.

Фінансова робота – це діяльність, спрямована на забезпечення виробництва фінансовими ресурсами і здійснення контролю виконання фінансової дисципліни.

Фінансова служба – це самостійний структурний підрозділ підприємства, що виконує визначені функції в системі його управління.

Фінансове планування – це процес визначення обсягу фінансових ресурсів підприємства за джерелами їхнього формування й напрямками їхнього цільового використання відповідно до виробничих і маркетингових показників підприємства в плановому періоді.

Фінансовий лізинг (оренда) – господарська операція фізичної або юридичної особи, яка передбачає відповідно до договору фінансового лізингу (оренди) передання орендарю майна, що підпадає під визначення основного фонду, придбаного або виготовленого орендодавцем, а також усіх ризиків та винагород, пов'язаних з правом користування та володіння об'єктом лізингу.

Фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, що є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення й використання фінансових ресурсів.

Фінансові інвестиції – це активи, які належать підприємству з метою збільшення прибутку, тобто одержання відсотків, дивідендів, зростання вартості капіталу або інших вигід для інвестора. Фінансові інвестиції, виходячи зі строку вкладень, розділяються на короткострокові, які легко реалізуються й здійснюються на строк менш одного року, і довгострокові, що направляються на придбання активів із тривалістю обороту більше одного року.

Фінансові ресурси підприємства – це грошові доходи і надходження, що знаходяться в його розпорядженні і призначені для виконання фінансових зобов'язань, здійснення витрат щодо розширеного відтворення, економічного стимулювання працюючих і забезпечення доходів власників.

Фінансова система – сукупність взаємопов'язаних сфер і ланок фінансових відносин, які відображають специфічні форми й методи розподілу і перерозподілу ВВП, а також система фінансових органів та інститутів.

Фінансове забезпечення – формування цільових грошових фондів суб'єктів господарювання у достатньому розмірі та їх ефективне використання.

Фінансове планування – діяльність щодо складання планів формування і використання фінансових ресурсів на рівні окремих суб'єктів господарювання, галузевих структур, адміністративно-територіальних одиниць, держави в цілому.

Фінансове право – це самостійна галузь публічного права, що містить сукупність юридичних норм, які регулюють суспільні відносини, котрі виникають у процесі створення, розподілу й використання фондів грошових ресурсів держави та органів місцевого самоврядування, необхідних для реалізації їх завдань та виконання функцій.

Фінансове регулювання – метод фінансового впливу, пов'язаний із регулюванням економічних процесів.

Фінансовий контроль – особлива діяльність щодо перевірки формування й використання фондів фінансових ресурсів у процесі створення, розподілу і використання валового внутрішнього продукту з метою оцінки обґрунтованості і ефективності ухвалення фінансових рішень і результатів їх виконання.

Фінансовий механізм – сукупність форм і методів, за допомогою яких відбувається формування та використання фондів фінансових ресурсів для забезпечення різноманітних потреб державних структур, суб'єктів господарювання та населення.

Фінансовий ринок – механізм перерозподілу фінансових активів між окремими суб'єктами підприємницької діяльності, державою і населенням, а також міжнародними фінансовими інститутами. Фінансовий ринок – це сукупність економічних відносин, які виникають між його учасниками при формуванні попиту і пропозиції на специфічні товари – фінансові послуги.

Фінансові важелі – конкретні форми розподілу і перерозподілу ВВП, встановлений порядок фінансування та інвестування.

Фінансові резерви – це особлива група фондів грошових ресурсів держави чи суб'єктів господарювання, які покликані забезпечити стійкість фінансової системи, надійність фінансового забезпечення економічного розвитку у разі настання непередбачуваних обставин.

Фінансові ресурси – матеріальна основа фінансових відносин, вони відображають доходи і грошові нагромадження, які формуються у держави, юридичних осіб і домогосподарств у процесі розподілу і перерозподілу ВВП.

Фонд – конкретний обсяг грошових ресурсів, які мають чітко визначене джерело формування і ціль використання.

Цінні папери – документи встановленої форми, що посвідчують грошові або інші майнові права, визначають взаємовідносини особи, яка їх розмістила, і власника. Цінні папери поділяють на пайові (акції та інвестиційні сертифікати), боргові (облігації, ощадні сертифікати, казначейські зобов'язання, векселі) та похідні (опціони, форвардні контракти, свопи та ф'ючерси).

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

1. Предмет науки про фінанси. Суб'єкти й об'єкти фінансових відносин.
2. Характеристика фінансів як історичної категорії, передумови їх виникнення.
3. Фінанси як економічна категорія: визначення, ознаки, зв'язок з грошима.
4. Фінансові категорії.
5. Зв'язок фінансів з іншими вартісними економічними категоріями (ціною, заробітною платою, кредитом).
6. Функції фінансів, їх зв'язок. Дискусійні питання щодо функцій фінансів.
7. Суспільне призначення фінансів та їх об'єктивна необхідність.
8. Вплив фінансів на суспільне виробництво (якісний і кількісний вплив, напрями впливу) та їх роль у ринковій економіці.
9. Сутність, склад і характеристика фінансової системи за її внутрішньою будовою.
10. Взаємозв'язок між сферами і ланками фінансових відносин.
11. Сутність, склад і характеристика фінансової системи за її організаційною структурою.
12. Органи управління та інституції фінансової системи: склад, функції і зв'язок зі сферами і ланками фінансової системи.
13. Поняття і завдання фінансової політики, її зв'язок з економічною політикою. Фінансова стратегія і фінансова тактика.
14. Характеристика типів фінансової політики.
15. Зміст напрямів фінансової політики. Характеристика сучасної фінансової політики України за її окремими напрямками.
16. Фінансова політика в умовах фінансової кризи. Стабілізація фінансового стану в Україні та шляхи її забезпечення.
17. Поняття фінансового механізму і його складові елементи. Зв'язок фінансового механізму з господарським механізмом і фінансовою політикою.
18. Фінансові методи впливу на соціально-економічний розвиток держави.
19. Характеристика форм фінансового забезпечення розширеного відтворення.
20. Фінансове регулювання як підсистема фінансового механізму. Методи фінансового регулювання.
21. Фінансове планування: сутність, завдання, принципи і методи. Роль фінансового планування під час переходу до ринку.
22. Зміст і призначення фінансового контролю, його об'єкти і суб'єкти. Функції суб'єктів фінансового контролю.
23. Характеристика видів, форм і методів фінансового контролю.
24. Система фінансових планів, їх характеристика.
25. Управління фінансами і його види. Об'єкти і суб'єкти управління, функції останніх. Менеджмент державних фінансів. Фінансовий менеджмент підприємницьких структур. Податковий менеджмент.
26. Характеристика фінансових важелів та стимулів як складових фінансового механізму. Фінансові показники. Фінансові норми і нормативи. Фінансові стимули.
27. Правове регламентування фінансових відносин та фінансової діяльності.
28. Сутність фінансів підприємств, їх функції та принципи організації.
29. Внутрішні та зовнішні фінансові відносини суб'єктів господарювання.

30. Порядок розподілу грошових надходжень від реалізації продукції, робіт і послуг.
31. Поняття фінансових ресурсів підприємств, характеристика їх складу.
32. Джерела формування фінансових ресурсів новостворюваних і функціонуючих підприємств.
33. Класифікація фінансових ресурсів.
34. Поняття доходів і витрат підприємства, їх класифікація.
35. Фінансові результати діяльності підприємств та макро- і мікроекономічні чинники, які їх визначають.
36. Особливості фінансів установ і організацій соціальної сфери.
37. Характеристика методів організації фінансової діяльності підприємств (принципи, мета, зміст і роль кожного методу).
38. Особливості організації і функціонування фінансів підприємств різних форм власності та видів діяльності.
39. Сутність державних фінансів, їх призначення і роль.
40. Становлення і розвиток державних фінансів України.
41. Фінансові ресурси держави, їх склад і джерела формування.
42. Фінансові методи державного регулювання економіки.
43. Об'єктивна необхідність, сутність і функції податків.
44. Класифікація податків за різними ознаками. Характеристика податків, виділених у процесі їх класифікації.
45. Прямі і непрямі податки, їх сутність, переваги і недоліки.
46. Елементи системи оподаткування.
47. Взаємозв'язок між такими поняттями, як податки, податкова система і податкова політика.
48. Сутність і наукові принципи побудови податкової системи.
49. Податкова система України, її характеристика і принципи побудови.
50. Становлення та розвиток податкової системи України, її сучасний стан.
51. Економічний зміст, форма і матеріальне втілення бюджету. Відмінності бюджету від інших ланок фінансової системи.
52. Функції бюджету як економічної категорії.
53. Місце бюджету у розподілі вартості ВВП і шляхи його впливу на цей розподіл.
54. Державний бюджет як універсальний інструмент контролю і основний фінансовий план держави.
55. Роль бюджету у соціально-економічному розвитку держави.
56. Бюджетна система: поняття, склад, принципи побудови.
57. Ієрархічна будова бюджетної системи України.
58. Бюджетний устрій, його сутність і основи.
59. Критерії розмежування доходів і видатків між ланками бюджетної системи.
60. Міжбюджетні відносини і необхідність їх регулювання.
61. Міжбюджетні трансферти. Зміст кожного з їх видів і практика використання в Україні.
62. Бюджетна резолюція, її зміст і призначення.
63. Поняття бюджетного процесу і його етапи (зміст кожного, задіяні органи і їх функції).

64. Бюджетні права органів законодавчої і виконавчої влади (Верховна Рада України, Президент, місцеві Ради народних депутатів, Кабінет Міністрів України, фінансові управління і відділи місцевих Рад).
65. Казначейська система виконання державного бюджету.
66. Економічна сутність бюджетних доходів і видатків, форми їх вияву і матеріального втілення.
67. Взаємозв'язок бюджетних доходів і видатків з державними доходами і видатками.
68. Роль доходів і видатків державного бюджету в соціально-економічному розвитку країни.
69. Фактори, які визначають склад бюджетних доходів і вибір джерел їх формування.
70. Фактори, які визначають склад і структуру видатків бюджету.
71. Класифікація бюджетних доходів.
72. Джерела формування доходів державного бюджету. Аналіз тенденцій, які простежуються в дохідній частині Державного бюджету України.
73. Загальний і спеціальний фонди Державного бюджету України.
74. Класифікація бюджетних видатків. Характеристика структури видатків Державного бюджету України.
75. Аналіз тенденцій, які простежуються у видатковій частині Державного бюджету України.
76. Секвестр: зміст поняття, мета і умови проведення. Захищені статті Державного бюджету України.
77. Бюджетне фінансування: сутність поняття, принципи і форми бюджетного фінансування.
78. Бюджетний дефіцит: сутність, причини виникнення і заходи щодо зменшення його розміру. Поняття касового дефіциту бюджету.
79. Джерела фінансування бюджетного дефіциту, економічні наслідки їх застосування.
80. Поняття місцевих фінансів, їх склад і призначення. Складові елементи фінансів місцевих органів влади.
81. Об'єкти і суб'єкти місцевих фінансів.
82. Економічна сутність, форма прояву і матеріальний зміст місцевих бюджетів.
83. Ієрархічна будова місцевих бюджетів.
84. Склад і структура доходів місцевих бюджетів. Власні і передані доходи.
85. Склад і структура видатків місцевих бюджетів. Поточні видатки і видатки розвитку.
86. Зміцнення фінансової незалежності місцевого самоврядування в Україні.
87. Необхідність створення та призначення державних цільових фондів. Принципи їх організації.
88. Джерела формування доходів і напрями видатків: Пенсійний фонд; Фонд соціального страхування з тимчасової втрати працездатності; Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття; Фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві; Фонд України соціального захисту інвалідів.
89. Сутність державного кредиту, його необхідність і роль у формуванні фінансових ресурсів держави. Відмінності державного кредиту від банківського.

90. Функції державного кредиту.
91. Види і форми державного кредиту, їх зміст і характеристика.
92. Класифікація державних позик.
93. Поняття державного боргу. Поточний і капітальний державний борг. Вплив державного боргу на фінансову безпеку держави.
94. Методи управління державним боргом, їх характеристика.
95. Зовнішній і внутрішній державний борг України: склад, причини виникнення, наслідки існування та заходи щодо його скорочення.
96. Обслуговування державного боргу.
97. Економічна необхідність, передумови виникнення і роль страхування. Особливості фінансових відносин у сфері страхування.
98. Поняття страхування, його функції та ознаки.
99. Суб'єкти страхових відносин: страховик, страхувальник, застрахований і отримувач.
100. Форми і методи страхового захисту. Характеристика системи страхових фондів.
101. Класифікація страхування за об'єктами і за ознакою ризику.
102. Характеристика майнового, особистого, соціального, медичного страхування, а також страхування відповідальності і фінансових ризиків.
103. Поняття страхового ринку, його організаційна структура.
104. Державний нагляд за страховою діяльністю в Україні, його організація і зміст.
105. Розвиток страхового ринку в Україні, його стан на сучасному етапі.
106. Поняття фінансового ринку і його сегментів.
107. Передумови виникнення фінансового ринку, його роль у ринковій економіці.
108. Взаємозв'язок фінансового ринку зі сферами і ланками фінансової системи і його місце у розподільних процесах.
109. Призначення і функції грошового ринку, ринку кредитних ресурсів, ринку цінних паперів і ринку фінансових послуг.
110. Класифікація фондового ринку (за характером руху інструментів і за формою його організації).
111. Суб'єкти фінансового ринку (емітенти, інвестори, посередники, інфраструктура); склад і роль кожної групи суб'єктів.
112. Місце і роль держави на фінансовому ринку.
113. Поняття та характеристика цінних паперів згідно з чинним законодавством.
114. Характеристика інструментів фінансового ринку, їх склад.
115. Інструменти власності і позики. Похідні цінні папери.
116. Характеристика і призначення державних цінних паперів.
117. Фондова біржа та її функції.
118. Сутність, призначення і роль міжнародних фінансів.
119. Світові фінансові потоки: валютні, кредитні, фінансові ринки, їх характеристика.
120. Фінанси ООН і ЄС.
121. Міжнародні фінансові інституції, їх завдання, сфери діяльності, формування капіталів та ресурсів (Міжнародний валютний фонд, Група Світового банку, Банк міжнародних розрахунків, Європейський інвестиційний банк, Європейський банк реконструкції та розвитку).

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базові джерела

1. Фінанси: навчальний посібник / І. В. Журавльова, О. В. Гаврильченко, О. П. Полтініна та ін. ; за заг. ред. д-ра екон. наук, професора І. В. Журавльової. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. – 330 с.
2. Фінанси: Навчальний посібник / Крутова А.С., Близнюк О.П., Лачкова Л.І. та ін. – Х.: Видавництво «Лідер», 2014. – 560 с. Фінанси: Навчальний посібник в 2-х частинах/ [Баранова В.Г., Волохова І.С., Хомутенко В.П. та ін.] за заг. ред. Баранової В.Г. – Одеса: Атлант, 2015. – ч.1. – 344с.
3. Фінанси: практикум / Державний вищий навчальний заклад «Українська академія банківської справи Національного банку України» ; [І. О. Школьник, Н. А. Дехтяр, О. В. Люта та ін.]. – Суми : «ДВНЗ «УАБС НБУ», 2015. – 218 с.
4. Фінанси: практикум для студентів усіх напрямів підготовки (крім 6508, 6508/1) [Електронний ресурс] : навч.-метод. посіб. / О. Р. Романенко, Л. П. Даниленко, Л. П. Гладченко [та ін.]. — К. : КНЕУ, 2015. – 162 с.
5. Фінанси: підручн. / О.Я. Стойко, Д.І. Дема; за ред. О.Я. Стойка. – К.: Алерта, 2017. – 406 с.

Допоміжні джерела

1. Андрейків Т. Я. Банківська система України та її роль у розвитку реального сектору економіки / Т. Я. Андрейків, С. М. Кицун, О. О. Курят // Вісник Львівського торговельно-економічного університету / [ред. кол.: Куцик П. О., Семак Б. Б. та ін.]. – Львів : Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2019. – Вип. 58. – 136 с. – (Економічні науки). – С. 129-135.
2. Андрейків Т.Я. Роль державних фінансів у забезпеченні безпеки фінансової системи держави / Т.Я.Андрейків // Актуальні питання фінансової безпеки держави: збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (21 лютого 2014 р.)-Харків : Ніканова, 2014. – 308с. – С.41-44.
3. Андрейків Т.Я. Система управління державними фінансами як основа забезпечення сталого розвитку країни / Т.Я.Андрейків // Фінансово-економічний розвиток України в умовах глобалізаційноінтеграційних процесів: збірник матеріалів III всеукраїнської науково-практичної Інтернет –конференції, 28 лютого 2014 р. – Львів: ЛКА, 2014. – 284с. – С.195-198.
4. Бюджетний кодекс України: Кодекс від 08.07.2010 р. № 2456-VI. [Електронний ресурс]. Джерело доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
5. Власюк Н.І. Місцеві фінанси : навч. посіб./ Н.І.Власюк, Т.В.Мединська, М.І.Мельник. – К.:Алерта, 2011. – 328с.
6. Мединська Т.В. Податкова система: навч. посіб. / Т.В. Мединська, Н.І.Власюк – [3-є вид., перероб і доп.]. – Львів: «Магнолія-2006», 2016. – 424с.

Навчально-методичне видання

Укладачі: Гладинець Н.Ю., Росола У.В.

Основи фінансів

Методичні рекомендації
для забезпечення самостійної (індивідуальної) роботи з дисципліни

для здобувачів
денної і заочної форми навчання

спеціальності 051 «Економіка»

ОС «Молодший бакалавр»

Тираж 10 пр.

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 4916 від 16.06.2015 р.

Редакційно-видавничий відділ МДУ,
89600, м. Мукачєво, вул. Ужгородська, 26

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>